

Hwad Behagas?

Somnia plus vigili quam dormienti nocent

Bellmanssällskapets medlemsblad

N:o 2 Anno 2013

*"Öl-sällskapet" eller Latinska klubbens sammanträde på
"Försilvrade Melon vid Smedgatan". (Osignerat kopparstick.)
Öl blir det också på höstmötet den 20 oktober, se sidan 3.*

Ordförandeord **2**, Höstmöte 20 oktober **3**, Bellman i västerled **4**, Det var en jesuit, en italienare och en Bellman **6**, Bellmaniana till salu **9**, Ny i styrelsen **10**, Så mötte jag Bellman **11**, Om Bellmanssällskapet **12**

BÄSTA MEDLEMMAR!

Nu när höstdagarna är som klarast och mest färgsprakande förundras man över att denna naturens rika palett aldrig fångade Bellmans poetiska lust och lyra.

När höstrusket sedan är över oss blir det bokmässa i Köpenhamn, den 8–10 november, och där kommer Bellmanssällskapet att delta på inbjudan av *Selskabet Bellman i Danmark*. Man har erbjudit oss att presentera oss och våra publikationer i deras monter, vilket vi accepterat med glädje. Därför den korta presentation av Bellmanssällskapet som finns i detta nummer av *Hwad Behagas?*, för utdelning i Köpenhamn.

Bellman är en central gestalt inom dansk litteratur, vilket manifesterades av Johan Ludvig Heiberg i hans berömda föredrag om Bellman (i Skandinavisk Selskab 1843) och av Sören Kierkegaard, i vars bibliotek på 2 200 volymer det endast fanns en svensk författare: Carl Michael Bellman, *Skaldestycken I-II* (1814) och *Fredmans Epistlar I-II* (1816).

Vårt danska syster/brodersällskap håller Bellmanssången högt, i den danska traditionen av ”fællessang”, där gemenskapen poängteras mer än i svenskans ”allsång”. ”Fællessang” är ett självklart inslag vid Selskabets sammankomster.

Kanske något att tänka på? Att gå över Sundet efter vatten....

Anita Ankarcrona
Ordförande

BELLMANSSÄLLSKAPET

Ordförande
Anita Ankarcrona
anita@ankarcrona.com

Vice ordförande
Henrik Mickos
henrik.mickos@telia.com

Sekreterare, webbredaktör
Jennie Nell
jennie.nell@littvet.su.se

Arkivarie
Cecilia Wijnbladh
cecilia.wijnbladh@comhem.se

Skattmästare
Conny Roth
connyroth@telia.com

Klubbmästare
Hans-Jacob Bonnier
nisse@bonnier.se

Redaktion *Hwad Behagas?*
Catharina Grünbaum
catharina.grunbaum@explicare.se

Bengt Jonshult
hwadbehagas@comhem.se

Webbmaster
Carl Håkan Essmar
ch@essmar.se

Övriga ledamöter
Christian Bratt
c.bratt@telia.com

Carina Burman
Carina.Burman@littvet.uu.se

Stefan Ekman
stefan.ekman@his.se

Peter Lind
peter@peterlind.se

Olof Holm
olof.holm@huddinge.se

Hans Nilsson
whiskyhasse@gmail.com

Postadress:
Bellmanssällskapet
c/o Conny Roth
Konvaljstigen 10
178 38 Ekerö

E-post: sallskapet@bellman.org
Hemsida: www.bellman.org
Sällskapet pg: 45 19 50-0

BELLMANSSÄLLSKAPET

Inbjuder
(i samarbete med Par Bricole och Bellmans Minne)
till

HÖSTMÖTE

Söndagen den 20 oktober 2013 kl. 15.00

Fil. dr. **Henrik Mickos** och docent **Carina Burman**
talar över ämnet

”Drycker och dryckenskap ur Bellmans diktning”

Aftonen bjuder såväl på kunskapsgivande fakta kring dryckerna på Bellmans tid som en diger provsmakning av bacchanaliska safter från tiden det begav sig. Exempel är *Bischoff*, *Cajsa Warg-favoriter*, *olika ölsorter* och *Huile de Venus*. Ni kommer också att få delta i en sensorisk analys där vi ska försöka fastställa i vilken grad *pimpinella* egentligen påverkade smaken på ett vin (färsk pimpinella från Mickos trädgårdar!).

Till dryckerna kommer en mindre tallrik med 1700-talssmakbitar att serveras.

Bellmanhuset, Urvädersgränd 3

T-bana: Slussen, uppgång Götgatan

Parkering: Mosebacke Torg, men ta inte bilen om du tänker svälja ner dryckerna.

Anmälan till klubbmästaren Hans Jacob Bonnier
nisse.@bonnier.se eller 070-536 57 90
senast den 10 oktober.

Pris per person: 190 kr.

Ta med jämna pengar i namnförsett kuvert.

OBS! Begränsat antal platser (50 personer). Först till kvarn ...!

Bellman i västerled

av Henrik Mickos, tillfällig Bellmansutpost på Orkney

”Charles Michael Bellman”! Ja, så hade han kunnat heta om han varit född och uppvuxen på Orkneyöarna . . . Det var starten på mitt uppträdande!

I ett mera ovanligt trubaduruppdrag – resultatet av en inbjudan till att uppträda på en skandinavisk kulturafton – flög jag i maj till Kirkwall, Orkney-öarna precis norr om det skotska fastlandet.

Orkney har gamla vikingaanor. Det styrdes av norrmän under 800–1400-talet men har varit befolkat längre tillbaka än så: här finns neolitiska bosättningar från flera tusen år f.Kr. I dag är Orkney en uppodlad betesmarksögrupp med en massa vild natur i kanterna. Ett i mycket trädöst landskap med vidsträckta kullar ger ljuset gott om plats, och speciellt Atlantstränderna, med Newfoundland som nästa landområde, erbjuder en hisnande naturupplevelse.

Själva Bellmankonserten tog plats i Kings Hall, en vacker kyrksal i tidig 1900-talsstil.

Här samlades kulturtörstande själar för att utöva och insupa skandinavisk gemenskap.

I programmet ingick en sopransångerska som mycket självfullt framförde Griegvisor, en kyrkokör, en pianist, en barockflöjtensemble samt två storytellers och därtill Bellmantemat. Själv skulle jag stå för en halvtimme med Bellmansång och berättande, allt på engelska. Det visade sig att arrangören dessutom hyrt en skådespelerska att läsa Bellmanpoesi i översättning, och vi slog ihop våra påsar i en gemensam ”Orcadian-Swedish”-show kring Carl Michael Bellman liv.

Den övriga musiken som spelades var norsk, finsk, svensk och dansk. Det var respektfullt rörande att se vilken kärlek och själsfrändskap artisterna visade inför den nordiska kulturen, och visst fanns det gemenskap i de oftast finstämda mollrika visor de valt.

Här kan man också verkligen prata om positiv mångkultur.

Slående var det härliga historieberättandet kring vikingar och det gamla Orkney. Mången var den jarl som föll offer för manipulativa ränker och ond bråd död! Denna variant av ”storytelling” är något vi tyvärr inte har så mycket kvar av hos oss numera. I vår faktainriktade Googlesökningstid tappar vi kanske ibland en del av den mustiga berättarkonsten och glädjen av att lyssna på en bra berättad historia. Sedan kan det förstås vara som den gode historieberättaren nytert konstaterade på

slutet: "Många är de goda historierna, men så väldigt mycket historiska belägg för dem har vi inte!"

Att recensera sig själv är ogörligt, men ur estradörens synvinkel kunde jag konstatera att Bellmans mera pastorala visor som "Ulla min Ulla", "Fjäril vingad" och "Vila vid denna källa" slog an en speciell själssträng hos publiken. Den trovärdiga alkoholistbeskrivningen i "Ah, tell my mother" ("Ack du min moder") verkade också innehållsmässigt bekant för folket i denna öl- och whiskyimpregnerade del av världen, och när jag dessutom dristade mig till en hypotes om vad Bellman kunde skrivit med den underbara Orkneynaturen som bas var lyckan gjord hos de uppenbart hemortskära orsborna!

För mig var uppdraget en mycket berikande upplevelse. Att specifikt sjunga Bellman med Paul Britten Austins översättningar är en utmaning. En sak är att njuta av de fantastiska översättningarna, en annan att få den lite äldre engelska vokabulären att fastna i hjärnbarksvindlingarna. När man sedan dessutom ska göra allt till begripligt framförande och underhållande teater krävs det mycket hårt arbete! En härlig afton var det dock!

"Ah, tell my mother..."

Det var en jesuit, en italienare och en Bellman . . .

av Jennie Nell

Den 18 juli i år utspelades något ovanligt i närheten av turistorten Castiglione della Pescaia i provinsen Grosseto i Toscana: Bellman var där!

Under sin livstid kom han aldrig till Italien. Det ryktas att Gustav III ville ha honom med på sin italienska resa 1783, men av någon anledning grusades planerna, och Calle satte aldrig sin fot på italiensk mark. Men nu, 230 år senare, har han satt tydliga spår i det land vars språk och musik han ändå kom i betydande kontakt med.

Den italienske forskaren och översättaren *Dr Massimo Panza* (som omnämnts tidigare i dessa blad i samband med hans översättning av Fredmans epistlar och Fredmans sånger samt hans generösa översättningsarbete för Bellmanssällskapets hemsida) hade tillsammans med tre musiker arrangerat en minikonsert med Bellman – på italienska.

Det hela utspelade sig i 1700-talsbyggnaden Casa Rossa Ximenes, byggt i naturreservatet Diaccia Botrona, en unik våtmark känd för sitt myllrande djurliv. Röda Huset ritades och uppfördes av jesuiten Leonardo Ximenes mellan åren 1765 och 1768, som ett led i ett systematiskt projekt att ”torka upp” träsket i Maremma, då man trodde att stanken från träsket var den primära orsaken till malaria som då härjade i området. I dag är huset ett museum.

Klockan halv tio när solen gått ned, vinden stillnat, och vattnet svartnat, öppnades evenemanget med en introduktion av journalisten *Giancarlo Capecci* (långtida RAI-korrespondent för Grosseto och Maremmaområdet), som hade tagit med sig en kameraman som filmade hela konserten. Därpå vidtog en presentation av översättningsprojektet av Massimo Panza innan de tre musikerna *Lapo Marliani* (arrangemang, sång, gitarr), *Alessio Colosi* (sång, rytminstrument) och *Francesco Ceri* (sång, tvärflöjt, mandolin) tog över scenen. De framförde egna tolkningar av epistlarna 81, 41, 44 och 72 i såväl livfulla som stämningsfulla arrangemang. Till exempel sjöngs epistel 72, ”Glimmande nymf” som trio, och 81:an ”Märk hur vår skugga”, hade fått ett mandolinackompanjemang.

Jag hade turen att få en plats längst fram, där jag bänkat mig bredvid några marschaller. Publiken, som förvisso inte var jättestor – arrangemanget tog plats på en utomhusterrass i Casa Rossa – var förväntansfull: Bellman, vad är det för en? Till och med de Maremmanska myggorna flockades i stora skaror för att bevista evene-

manget. Stämningen var intim och informell, med en lätt air av högtidlighet kring sig. Musiken satte igång, och magin var ett faktum.

De italienska Bellmantolkningarna ägde en friskhet som bara någon obunden av den långa, ibland kanske tyngande och hämmande, svenska tolkningstraditionen kan erbjuda. Samtidigt var de trogna originalet på ett otvunget sätt. Arrangören

Bellmansång i den toskanska natten. Foto: Paolo Fastelli.

Lapo Marliani hade utgått från Åhlströms originalnoter, och sedan genom att känna sig fram i texterna skapat på samma gång nya och pietetsfulla musikaliska arrangemang.

Som avslutning spelades några olika tolkningar av de svenska originaltexterna.

Konserten kommer snart att kunna ses i Bellmanssällskapets nya YouTube-kanal. Lanseringen aviseras på hemsidan inom en snar framtid.

Tre musiker om mötet med Bellman

Ingen av musikerna hade hört talas om Bellman före Dr Panzas översättningsprojekt. Den svenska kulturen är föga känd i Italien, förutom de uppenbara klichéerna, menar de.

Lapo Marliani och Francesco Ceri är medlemmar i gruppen I Matti Delle Giuncaie (<http://www.imattidellegiuncaie.it/>) som spelar egenkomponerad

folkrock och har turnerat runt om i Europa och Canada och även samarbetat med andra kända band som Florentinska Bandabardò. Alessio Colosi är egentligen rock- och popsångare och har samarbetat med storheter som Aretha Franklin och Whitney Houston, samtidigt som han värnar om den italienska vistraditionen i Fabrizio De Andrés kölvatten. Colosi tog sig an Bellmantexterna med finkänslighet och stort inkännande.

På frågan om hur bilden av Bellman ändrats för dem under arbetet med epistlarna svarar Alessio Colosi:

”Mitt första intryck av Bellman var ‘begravning’, för jag valde instinktivt att börja med en epistel som är både vacker och mörk: ”Mira mio Movitz” (Ep.81). Sedan upptäckte jag andra epistlar, den soliga sidan, och jag insåg Bellmans storhet. Han kan tala om livet och döden, om mörker och ljus, utan att fördenskull vara motsägelsefull, vilket är ett speciellt sätt att uppfatta verkligheten: han bejakar paradoxen. Bellman var en vis man. Som alla andra människor visste han att vara betydande och värdelös samtidigt. När jag sjunger hans verser känner jag detta ständigt.”

Arrangören Lapo Marliani berättar att hans intryck av och förståelse för Bellman skiftat kraftigt under det pågående arbetet med att arrangera samtliga epistlar och sånger till den italienska texten. ”Först hade jag intrycket av trevlig chanson, innan jag satte mig in i texterna. Sedan upptäckte jag författaren Bellman, men också en exceptionell musiker, en artist som är mångfacetterad och rik i innehåll. Jag börjar mer och mer förstå Bellmans konstnärskap som helhet, och min respekt bara växer. Jag har alltid uppskattat variationen i musik, och hos Bellman kan man hitta alla sorters mänskliga känslor, från det högsta till det lägsta, men det är alltid existentiellt. Att kunna vara så ljus och så mörk samtidigt är inte en konst alla behärskar.”

På frågan om vilka utmaningar han mött i sitt arbete med Bellman svarar han: ”Det som är roligast är att försöka sätta mig in i Stockholm under Bellmans tid, att försöka dyka ned i den sång jag arbetar med, som om Carl Michael Bellman skulle ha givit mig en stafettpinne, från musiker till musiker, mellan århundradena. Det är min grundinställning i arbetet med epistlarna och sångerna. Jag är musiker och tar mig därför an musik ur ett i första hand musikaliskt perspektiv, men med Bellman måste jag också uppmärksamma texten. Musik och poesi är förenat, så jag måste förstå ämnet som behandlas för att kunna tolka det. Vissa sånger har mer intim karaktär, andra ger känslan av ”Grand Concert”, somliga är komiska, andra är djupa och seriösa. Jag kommer naturligtvis att göra tydligt italienska tolkningar, och att göra både Bellman och mitt Medelhavsarv rättvisa är helt klart den mest intressanta utmaningen!”

Francesco Ceri har tagit stort intryck av hela arbetet:

”Jag är glad att jag mötte dessa texter för första gången som vuxen, med en bredare erfarenhet och kunskapsbas. Annars hade det varit svårt att fånga alla nyanser... Mitt första intryck var att sångerna var lustiga historier. Sedan började jag förstå den komplexa ironin.

Min största utmaning är att vara trogen originalet samtidigt som jag lägger till mina egna erfarenheter utan att ändra känslan eller strukturen för mycket – en italiensk mandolinspelare som tar sig an en svensk 1700-talsartist är bara det en utmaning i sig!”

Alla tre är överens: Bellman är en unik storhet i den europeiska litteraturen och alla är glada över möjligheten att få arbeta med projektet.

Bellmaniana till salu

Jag har några gamla utgivningar av Bellmanssällskapet:

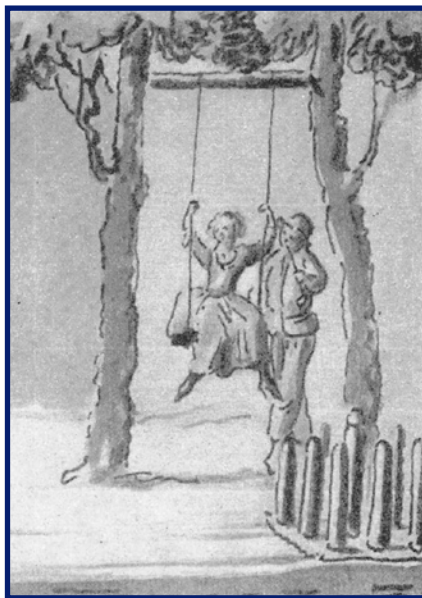
Brev till Tjälvesta, Stockholm 1933,
anmärkningar av Olof Byström.

Elisabeth Westmans Visbok.

Fredmans Epistlar, nr 30, 48, 49, 78
samt fragment av nr 62 i *skaldens
egenhändiga skrift*, Stockholm 1963.

Levernesbeskrivning under redaktion av
Olof Byström, Stockholm 1947.

Finns intresse, hör gärna av er!
Jessica Stiernlöf Walker
jessica@jay-walker.se

Pigan Catharina gungas av Christian Wingmark. Detalj av lavyr till Tjälvestabreven, Pehr Hilleström 1792.

NY I STYRELSEN

Vid årsmötet den 21 april i år invaldes **Peter Lind** i Bellmanssällskapets styrelse.

Peter Lind hyllar gärna Bellman i ord och gärning. Med särskild värme omfattar han skaldens backanaliska filosofi. Denna entusiasm kommer förhoppningsvis att hjälpa honom att till hösten vid Uppsala universitet försvara avhandlingen *'Strunt alt hvad du orerar' – Bellman, ordensretoriken och Bacchi Orden*, ett arbete om Bellmans fiktiva ordensparodi och dess förhållande till huvudstadens ordensliv. I sin dagliga gärning ägnar sig Peter Lind åt det egna företaget Talarträning, en firma som erbjuder retorisk rådgivning.

Peter Lind ersätter Lennart Hedwall, som efter många år av outtröttligt engagemang i styrelsen valt att avgå.

Bo Forssell, tidigare mångårig styrelsemedlem och redaktör för *Hwad Behagas?* tillträdde som medlem i valberedningen, där han ersätter Peter Lind. Välkommen tillbaka, Bosse!

Övrigt från årsmötet

Avgående styrelsemedlemmen **Lennart Hedwall** valdes av årsmötet till hedersmedlem i Bellmanssällskapet.

En stadgeändring genomröstades vid årsmötet. Den tidigare lydelsen i §5 "Årsmötet utser två revisorer, varav en auktoriserad, och två suppleanter" ändrades till "Årsmötet utser två revisorer och två suppleanter".

Jan Åke Magnusson och **Monica Karlsson** omvaldes till revisorer. **Aina Palmér** och **Rolf Horneij** valdes till revisorssuppleanter.

Medlemsavgifterna justerades.

Gällande avgifter är:

Ordinarie medlem: **250 kr/år**

Familjemedlemskap: **350 kr/år**

Juniormedlem: **100 kr/år** upp till 25 års ålder

SÅ MÖTTE JAG BELLMAN

av Catharina Grünbaum

Kajuta – vilket fångslande ord för en femåring. Inte enkelt som *hus* och *bil* och inte genomsådligt som *hopprep* eller beigefärgat som *gröt*. ”Kerstin ur kajutan går, skjuter lås och regel.” Melodin var också fin. Den och kajutan och solen och det blanka vattnet hörde ihop med någon som hette Bellman, det namnet inpräntade min faster som lärde mig visan.

Sedan dök Bellman upp igen med obegripligheter som *paulun* och *kräk i kärr och syra* till ännu en vacker melodi. Aldrig att jag kopplade ihop denne Bellman med den där figuren som småskolegrabbarna på det barnrika Gärdet tjtade om. Min Bellmans namn gick i blekgult och grårosa – jag såg ord och bokstäver i färger (och gör det delvis fortfarande).

Bellman fanns med lite varstans. Min musikaliske fader framförde en vid pianot gång Epistel 38, Korpral Bomans begravning, med växlande röstläge och dramatik till familjens förtjusning, tills min minsta syster brast ut i en störtflod av tårar i medkänsla med Dalbergs Kajsa som står och gråter i en glugg, varefter processionen fick avbrytas och det hulkande barnet tröstas.

Men inte drabbades hon av Bellman för det. Det gjorde däremot jag några år senare. Jag var tretton och fick vara med vid en kräftskiva på landet, ända fram till eftersläckningen när sällskapet började stilla sig. Min morbror Ulf sjöng lite Ruben Nilsson till gitarr med en röst så fylld av liv och gamängighet, men så tog han ner lutan med intarsia som annars hängde på väggen som prydnad, bytte tonläge och ackompanjerade sig i Epistel 35, ”Bröderna fara väl vilse ibland”.

Jag var helt försvarslös. Kasten mellan krogbråk och upprördhet, ruelle och sorg – alltsammans gick rakt in. Så fort jag kom hem störtade jag till både noter och text. Det är inte lite en trettonåring kan missuppfatta av 1700-talets värld av paltar och liderliga skarn och inte minst ”på barnhuset skaffa jag barnet” – o, så sorgligt att barnhusbarnet de tagit till sig i brist på egna skulle dö!

Men nu var jag Bellmansberedd. När Sven-Bertil Taubes och Ulf Björllins första Bellmansinspelning kom i mina händer var den ett svar på en önskan jag anade att jag bar på. Det blev en förälskelse, i Sven-Bertil Taubes röst, i musiken, i Fredmansvärlden, i språket . . . Inga andra Bellmanssångare kan någonsin komma närheten av

vad jag upplevde det där året i tredje ring när jag spelade skivan intill utslitenhet.

När jag sedan skulle skriva min trebetygsuppsats i nordiska språk ville min professor Sten Malmström se en undersökning av hur Bellman använder talspråksformer och andra ordformer i stilistiskt syfte. Det smala sysslandet med ordformer uppvägdes av lyckan att få ge sig in i Bellmans och 1700-talets värld, inte bara den språkliga. Där hade jag tänkt stanna och arbeta vidare, men så hände det sig att jag blev jag raggad till Nämnden för svensk språkvård, som Språknämnden hette då. Jag saknade dig ofta, Carl Michael, under de mer än fyrtio åren i språkvårdssvängen, men nu är jag på väg tillbaka!

DET SVENSKA BELLMANSSÄLLSKAPET

Bellmanssällskapet grundades i Stockholm den 4 februari 1919, på Bellmans födelsedag, för att värna minnet av skalden. Bland initiativtagarna fanns skriftställaren Arvid Stålhane och litteraturprofessorerna Henrik Schück och Martin Lamm.

Sällskapets medlemmar inbjuds regelbundet till bland annat föredrag av forskare och författare, till visafnarn, seminarier, konserter och utflykter till Bellman-anknutna platser. Ett återkommande evenemang är den årliga föreläsningen till Olof Byströms minne, alltid i Svenska Akademiens lokaler i Börshuset i Gamla Stan.

Under åren 1921–2002 gav sällskapet ut en ny vetenskaplig upplaga av Bellmans samlade verk, den så kallade *Standardupplagan*, som omfattar totalt 20 volymer. Sällskapets löpande skriftserie *Bellmansstudier* började utges 1924, och har hittills utkommit med 24 volymer. Denna serie innehåller många av de senaste hundra årens viktigaste Bellmanartiklar. Sedan 1992 utger Bellmanssällskapet ett medlemsblad, *Hwad Behagas?* namngivet efter Bellmans egen skämttidning som utgavs 1781.

Sällskapet förvaltar i dag en våning i Bellmanshuset på Gröna Lund och har även en innehållsrik hemsida som återfinns på www.bellman.org.

Bengt Jonshult

Hwad Behagas?, Bellmanssällskapets medlemsblad, utkommer med 3-4 nummer om året.

Ansvarig utgivare: Anita Ankarcrona. Redaktör: Catharina Grünbaum
Form: Tommy Grünbaum. Tryck: Mowys Byrå. ISSN 1104-4603.